

Ratelaars, klaplopers vermomd als onschuldige leeuwenbekjes

Ik heb het idee dat er in het algemeen in Westzaan en omstreken wat minder intensief en vooral later gemaaid wordt dan in voorgaande jaren. De bermen zijn nog nooit zo mooi geweest! Elke dag zie ik wel wat nieuws bloeien langs het Riettoppad, zoals onlangs gevlekte rietorchissen en bijenorchissen.

Het is een verrassend gezicht om langs de Omgelegde Guisweg de talrijke jonge en oudere grauwe ganzen te zien waggelen en gulzig foerageren. Het gras wordt tot de laatste millimeter afgegraasd. Echter sommige stukken, het lijken wel grillig gekleurde eilandjes, laten de ganzen pertinent links liggen. Waarom vraag

ik me af? Je ziet daar duidelijk één plantensoort het talud overheersen: de ratelaar. De ratelaar (*Rhinanthus*) groeit het gemakkelijkst op wat zure, natte en niet al te voedselrijke, arme grond. Het talud van de omgelegde Guisweg is zanderig en veelal niet te droog; in de groeiperiode. Ideaal voor deze kleurrijke plant. Wanneer

Ratelaar en rietorchis.

de ratelaars in de nazomer zijn uitgebloeid, maken de zaden binnen de verdroogde kelkbladen bij beweging een rammelend geluid, vandaar de toepasselijke naam. De ratelaar handhaaft zich het beste als er gemaaid wordt nadat de zaden gerijpt zijn. Door na het maaien het maaisel nog enkele dagen te laten liggen, kunnen de zaden goed rijpen en zich nog beter verspreiden. Als het maaisel dan op een andere plek wordt uitgereden, kan ratelaar ook elders goed tot ontwikkeling komen.

Zowel de kleine als de grote ratelaar is een beetje giftig en daarom lusten de grauwe ganzen deze planten in het geheel niet. Ze bevatten aucubine, een glycoside dat de plant een vieze, bittere smaak geeft. Ook het vee mijdt de plant, omdat hij het maag-darmkanaal irriteert. Veeboeren zien de ratelaar dan ook niet graag in de wei. De ratelaar is namelijk een echte klaploper, die met zijn wortels vergroeid is met omringende planten waar hij voedingsstoffen uit kan opzuigen. Zo vult hij het tekort aan voedingsstoffen aan. Het is een halfparasiet.

De riet- en bijenorchissen profiteren mee van de schrale, zanderige, wat arme voedingsbodem van de Omgelegde Guisweg. Je ziet dan ook op de foto dat de orchideeën gebroederlijk naast de klaploper ratelaar kunnen overleven. Door zijn parasi-

Ratelaar langs de Omgelegde Guisweg.

taire gedrag houdt de ratelaar de al te weelderige groei van grassen in toom, waardoor de rietorchis en bijenorchis wat meer kans krijgen zich te ontwikkelen. Zo helpt een klaploper uiteindelijk toch een beetje mee aan het onderhoud van het Westzijderveld.

Het blad van ratelaar heeft een grof gezaagde rand en heel nadrukkelijke, evenwijdige nerven en een vierkante steel. In mei gloriëren de eerste helder geel gekleurde bloemetjes. De ratelaar is tenslotte familie van de helmkruidfamilie (brem). Om de gele kleur van de bloemen heten de ratelaars op Walcheren kanarietjes, in Aalsmeer vinkies en worden ze hier en daar in Vlaanderen gele portemonneetjes genoemd. De ratelaar heet tamelijk zeldzaam te zijn, maar zoals zo vaak, als je er eenmaal oog voor hebt, lijken ze wel overal te staan.